

صدیقه جمشیدی اول
کارشناس ارشد مدیریت آموزشی،
آموزگار پایه‌ی سوم ابتدایی

ایشه‌ی پریشان‌نویسی روش‌های تقویت مهارت نوشتن

کسب مهارت در نوشتن و ارتقای آن، در دوره‌ی ابتدایی، بسیار حائز اهمیت است. بنابراین باید به دانش‌آموزانی که در این زمینه ضعف‌هایی دارند، کمک کرد تا بتوانند مهارت‌های لازم را کسب کنند؛ چراکه هدف اصلی آموزش مهارت نوشتن (املا و انشا)، در این دوره، آماده کردن دانش‌آموزان، برای استفاده از این مهارت، در زمینه‌های متعدد زندگی است. خیلی از معلمان به جای استفاده از روش‌های مناسب که موجب یادگیری شکل صحیح کلمه در ذهن کودک می‌شود، همان روش‌های قدیمی را به کار می‌برند یا کودکان را تحقیر و سرزنش می‌کنند یا از کودکان می‌خواهند شکل درست کلمه را چندین بار بنویسند تا یاد بگیرد. در خیلی از این موارد پیشرفت چندانی هم حاصل نمی‌شود یا نتیجه و تأثیر آن موقت است. بر این اساس، باید به دنبال علت بود تا متناسب با آن، به حل مشکل (ضعف در مهارت نوشتن) پرداخت. در این صورت است که مسئله سریع‌تر و اصولی‌تر برطرف می‌شود یا بهبود پیدا می‌کند. اینجاست که خلاقیت و هنر معلم باید جلوه‌گر شود و سعی در شناسایی، بهبود یا حل مشکلات و مسائلی کند که در کلاس خود با آن مواجه است.

در کلاس من، بسیاری از دانش‌آموزان روخوانی، رونویسی متن، کلمه‌نویسی یا جمله‌سازی را انجام می‌دادند؛ اما در بندنویسی‌ها و نوشتن متن‌ها، در کتاب‌نگارش، مشکلات نگارشی و غلط‌های املائی زیادی داشتند و نمی‌توانستند بندهای درست و کاملی بنویسند. با بررسی‌هایی که در کلاس داشتم و با مطالعات و تحقیقاتی که انجام دادم، علت این ضعف را به دست آوردم و بر اساس آن، ایده‌هایی را ارائه دادم تا شاید بتوانم این مشکل را در دانش‌آموزانم بهبود ببخشم. بعد از

۲. بندنویسی تخته‌ای، بدین صورت که یک موضوع کلی به دانش‌آموزان داده می‌شود. آن‌ها هر کدام جمله‌ای را درباره‌ی آن بیان می‌کنند. همه‌ی جمله‌ها روی تخته نوشته می‌شود تا یک بند کامل به‌دست آید. سپس دانش‌آموزان علائم نگارشی آن را در جای مناسب خود قرار می‌دهند.
۳. تکمیل داستان‌های ناتمام.
۴. اختصاص برخی از ساعت‌های زنگ هنر به داستان خوانی و معرفی کتاب، برای افزایش دایره‌ی لغات دانش‌آموزان.
۵. تمرین بندنویسی‌های کوتاه با دادن موضوع برای تمرین در کلاس یا منزل (مفهوم شعر، خاطره‌نویسی، داستان تخیلی، خلاصه‌نویسی کتاب و...).
۶. اجرای نمایش علامت‌های نگارشی و توصیف کاربرد آن‌ها توسط دانش‌آموزانی که آن را در نوشته‌های خود رعایت نمی‌کنند.
۷. میزگرد بندنویسی (به این صورت که دانش‌آموزان به صورت میزگرد موضوعاتی کلی را که به آن‌ها داده می‌شود، باید به موضوعات کوچک‌تر تقسیم کنند و هر کدام از اعضای گروه، به‌طور انفرادی، درباره‌ی یکی از آن موضوعات کوچک‌شده بنویسند).
- روش‌های تقویت تفکر و خلاقیت دانش‌آموزان بسیار متنوع است و به‌راحتی می‌توان با راهکارهای جذاب و تغییر مکان یا چیدمان کلاس و انعطاف‌پذیر کردن محیط یادگیری، آن‌ها را مشتاق به نوشتن کرد.

منابع

۱. اکبری‌شاهره، فردین و چنگیزی، علیرضا، ۱۳۹۸، «آموزش املا»، پژوهشنامه‌ی اورمزد، دوره‌ی ۱۲، شماره‌ی ۴۷.
۲. تبریزی، مصطفی و دیگران، ۱۳۹۶، درمان اختلالات دیکته‌نویسی، تهران: فرازوان.
۳. زندی، بهمن و دیگران، ۱۳۸۵، «بررسی و توصیف خطاهای املایی دانش‌آموزان پایه‌ی دوم دبستان»، پژوهش در حیطه‌ی کودکان استثنایی، دوره‌ی ۶، شماره‌ی ۲.
۴. سیف‌نراقی، مریم و نادری، عزت‌الله، ۱۳۹۵، نارسایی‌های ویژه یادگیری، تهران: آرسباران.
۵. نجفی، سهراب و دیگران، ۱۳۹۶، «استفاده از اقدام‌پژوهی برای تقویت یادگیری»، فصلنامه علمی تخصصی توسعه‌ی حرفه‌ای معلم، سال دوم، شماره ۳.

حیاط یا مربع‌های کشیده‌شده در حیاط مدرسه آن را به‌صورت بازی اجرا کرد).

۲. تقسیم دانش‌آموزان به دو گروه کوچک و در نظر گرفتن موضوعی خاص، سپس بیان کلمه‌ی اول آن موضوع به نفر اول گروه و ادامه‌ی همین روند تا نفر آخر و تکمیل جمله‌ای که شروع شده است (به‌صورت مسابقه‌ای).

کاهش بی‌دقتی

۱. دادن یک متن املا به دانش‌آموزان که شامل شکل درست و نادرست کلمات و همچنین کلماتی که نقطه ندارند، باشد و تشخیص غلط‌ها توسط آن‌ها.
۲. پیدا کردن تفاوت‌های دو تصویر.
۳. بیان جزئیات تصویرها.

تقویت تمیز دیداری

۱. رنگ‌آمیزی تصویرهای پنهان در عکس‌هایی که به دانش‌آموزان داده می‌شود.
۲. پیدا کردن کلمه‌هایی که نشانه‌ای خاص داشتند (از کتاب درسی یا کتاب داستان یا مجلات رشد) مثل حروف: س، ث، ص و جمله‌سازی با آن‌ها.

تقویت و بهبود موارد آموزشی

۱. نوشتن کلمات روی زمین با گچ، در زنگ ورزش، به‌صورت بازی‌های تفریحی.
۲. بازی اسم و فامیل.
۳. توضیحات لازم برای آموزش املا در زنگ نگارش.
- با اینکه بسیاری از نویسندگان آغاز شکوفایی نوشتن را از زنگ انشا می‌دانند؛ اما در خیلی موارد، در هیچ پایه‌ای انشا آن قدر جدی گرفته نمی‌شود و معمولاً زنگ نگارش به درس‌های دیگری، مانند ریاضی، اختصاص پیدا می‌کند. این در حالی است که بسیاری از نویسندگان و کارشناسان ادبی معتقدند با این وضعیت نه تنها قوه‌ی نوشتاری دانش‌آموزان تحلیل می‌رود، بلکه تخیل آن‌ها نیز دست‌خوش مشکلاتی خواهد شد. آسیب‌شناسی زنگ انشا که پس از سال‌ها عواقب بزرگ آن روشن شده است، نیاز به بررسی همه‌جانبه دارد (نجفی، سراجی و شیر، ۱۳۹۶).

راهکارهای بهبود ضعف‌های بندنویسی

۱. دادن تصویرهایی به دانش‌آموزان و صحبت درباره‌ی آن‌ها، سپس نوشتن چند جمله درباره‌ی آن تصویرها در دفتر مشق.

بررسی و مشاهده‌ی دقیق املا و متن‌های نوشتاری (در کتاب نگارش، کاربرگ‌ها، کارکردهای منزل و...) متوجه شدم علت غلط‌های املایی بیشتر دانش‌آموزانم ضعف در ادراکات دیداری است. آن‌ها در نوشتن کلمات چندشکلی هم‌صدا، مثل س یا ج، ضعف داشتند. بیشتر اوقات، این مشکل در دانش‌آموزان به‌دلیل ضعف در حافظه‌ی دیداری است؛ یعنی کودک قادر نیست تصویر حرف موردنظر را در کلمه به خاطر بیاورد. در این مورد باید حافظه‌ی دیداری او را تقویت کنیم.

دانش‌آموزان موردنظر من کمی هم بی‌دقت بودند. معمولاً دانش‌آموزانی که در کلمات، نقطه‌ها را کم و زیاد می‌گذارند یا حرفی را به کلمات اضافه می‌کنند، دانش‌آموزانی کم‌دقت هستند. اگر آن‌ها در املاي خود غلط‌هایی مثل جانه (به‌جای خانه) یا زور (به‌جای روز) داشته باشند، در تمیز دیداری مشکل دارند؛ یعنی آن‌ها در ادراک ریزه‌کاری‌ها و جزئیات کلمه‌ای که به خاطر سپرده‌اند، با مشکل روبه‌رو هستند. بنابراین در نوشتن آن کلمات مرتکب اشتباه می‌شوند. برای درمان این نوع مشکلات باید تمرین‌هایی برای دانش‌آموزان تدارک دید که در حیطه‌ی ادراک‌های متعدد دیداری قرار دارند (تبریزی، ۱۳۹۶: ۷۱).

از دیگر مشکلاتمان این بود که بندهای نوشته‌شده‌ی بعضی از دانش‌آموزان نیز چندان مناسب و قابل ملاحظه نبود. آن‌ها معمولاً جملات را کوتاه می‌نوشتند یا ساختار جمله‌هایشان به‌درستی رعایت نمی‌شد؛ اما در بیان جمله، به‌صورت کلامی، موفق بودند. با استناد به منابعی که مطالعه کردم، راهکارهایی را متناسب با کلاس‌م طراحی و اجرا کردم که در ادامه به شرح آن می‌پردازم:

بهبود حافظه‌ی دیداری

۱. نشان دادن چند تصویر پشت سر هم و به‌ترتیب نام بردن آن‌ها توسط دانش‌آموزان.
۲. نوشتن چند کلمه روی تخته، پشت سر هم، پاک کردن کلمات و به‌ترتیب نوشتن آن‌ها توسط دانش‌آموزان.
۳. نوشتن کلمات هم‌خانواده، روی زمین در زنگ ورزش یا درست کردن آن کلمات، به‌صورت کاردرستی، در زنگ هنر.

بهبود توانی دیداری

۱. نوشتن حروف در هم و پیدا کردن کلمه‌ای جدید از میان آن حروف. سپس جمله‌سازی با آن کلمه (می‌توان این تمرین را به‌صورت کاربرگ در اختیار دانش‌آموز قرار داد یا با استفاده از موزاییک‌های